

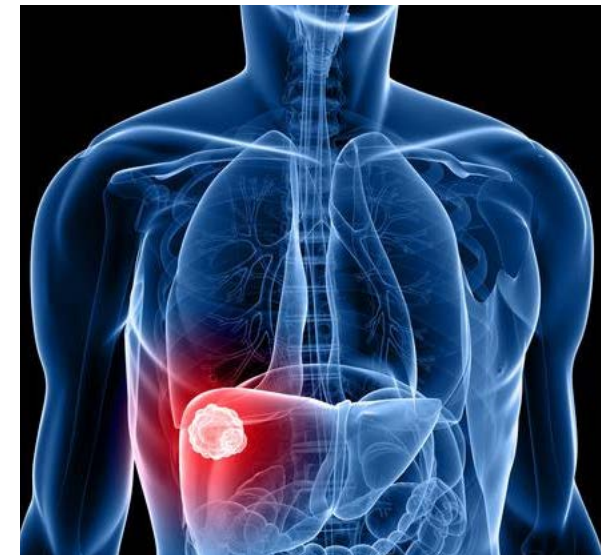
FIZIOLOGIJA KANCERSKOG BOLA

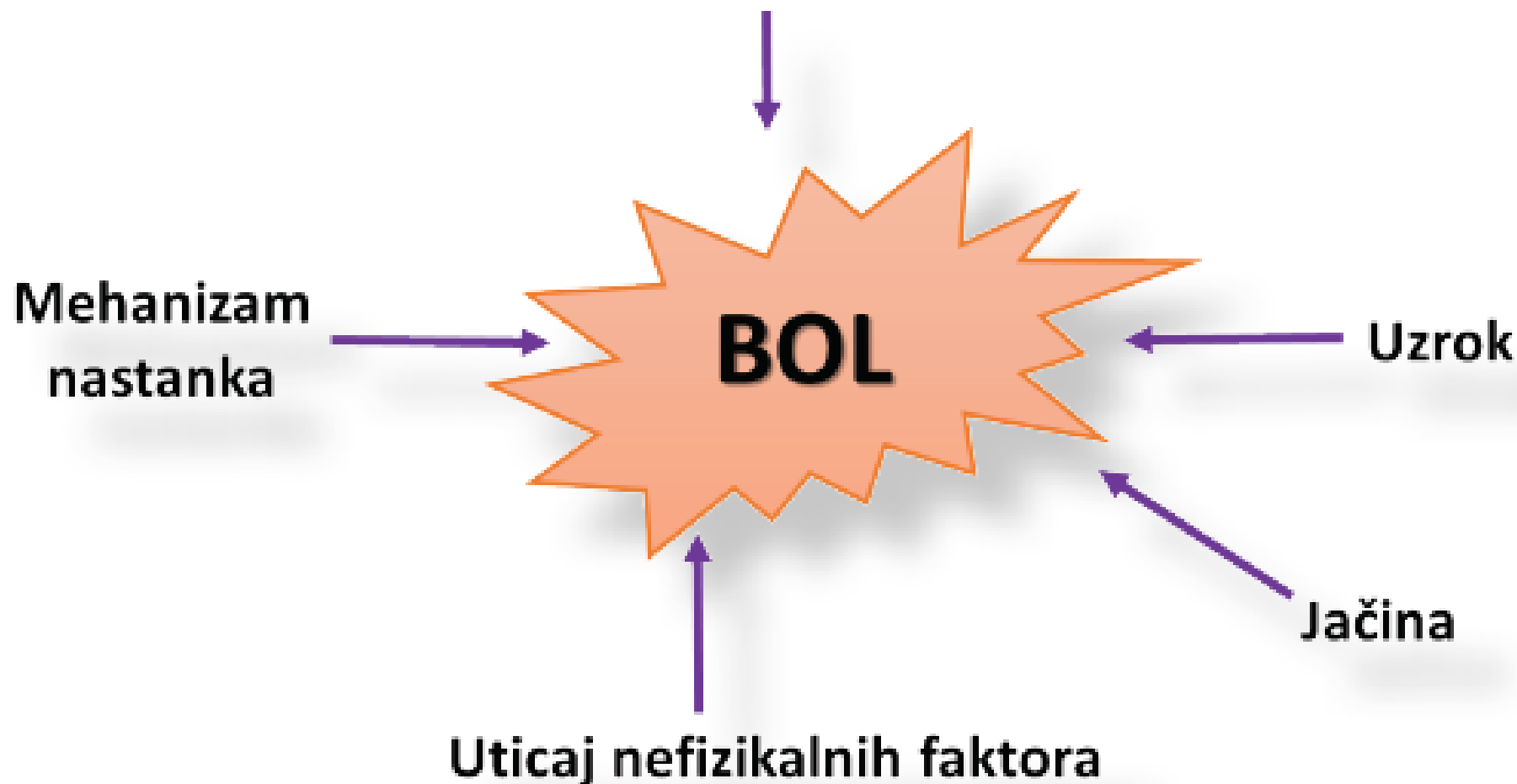
Prof. dr Dejan M. Nešić

UZROCI BOLA KOD OBOLELOG OD MALIGNE BOLESTI NASTAJU ZBOG:

- **Prirode maligne bolesti jer tumor ima osobine invazije i metastaziranja**
  - širenje tumora u meka tkiva, visceralne organe, kosti
  - kompresija i oštećenje nerava
  - povećanje intrakranijalnog pritiska
- **Terapije koja je multimodalna-hirurška, zračna, hemioterapija, biološka terapija**
  - mukozitis nakon hemioterapije
  - bol oko ožiljka nakon hirurške terapije
  - opekotine nakon zračne terapije
- **Prateće bolesti (degenerativne, reumatske bolesti u starijem životnom dobu)**

OPŠTA PROCENA BOLA

Bol je svestan,
neprijatan
senzorni doživljaj.

Bol je neprijatan
senzorni i emotivni
doživljaj koji je
povezan sa
postojećim
oštećenjem tkiva.

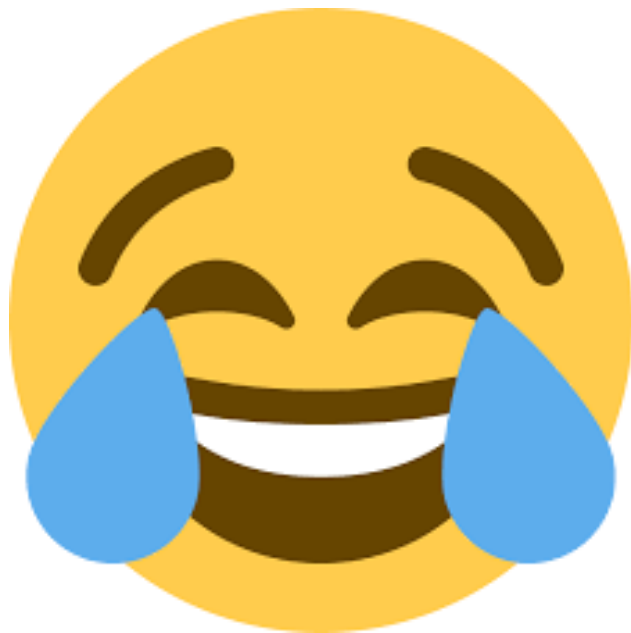
Bol je afektivni stimulus koji izaziva refleks izbegavanja.

Bol je posledica bolesti ili lezije somatosenzornog sistema.

A photograph of a building facade with a sign that says "PAIN" in glowing yellow letters. The sign is mounted on a dark background and is illuminated. The building has light-colored walls and several windows with shutters. There are antennas and a satellite dish on the roof. The sky is overcast.

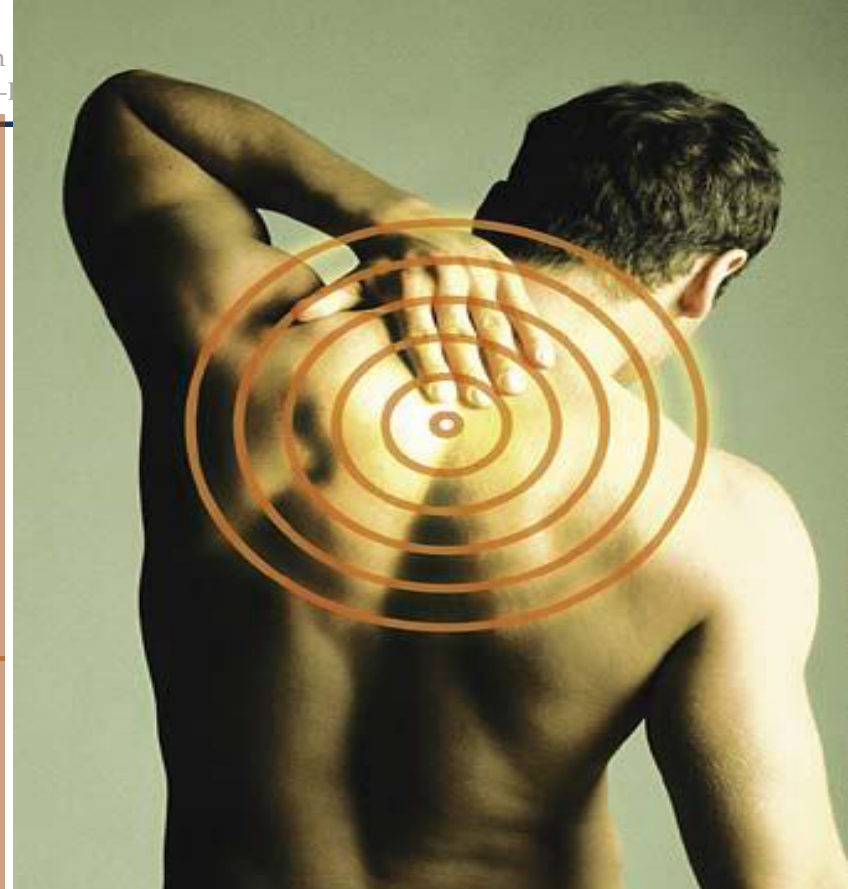
Bol je shodno novoj definiciji, uznemirujuće iskustvo sa postojećim ili potencijalnim oštećenjem tkiva sa senzornom, emotivnom, kognitivnom i socijalnom komponentom.

Williams AC, Craig KD. Updating the definition of pain. Pain. 2016; 157(11): 2420-2423.

BOL - senzacija koja je karakteristična po grupi neprijatnih osećaja, aktivira autonomni, fiziološki, somatomotorni odgovor (A δ i C).

BOL je filogenetski najstariji senzorni modalitet prisutan i kod najnižih životinjskih vrsta.

Senzacija bola informiše mozak o štetnosti stimulusa i potrebi za uklanjanjem takve senzacije, a ne o kvalitetu stimulusa.

NASTANAK BOLA

BOL IZAZIVA

Inflamacija, oštećenje tkiva, lezije nerava

MEHANIZMI ZA NASTANAK BOLA

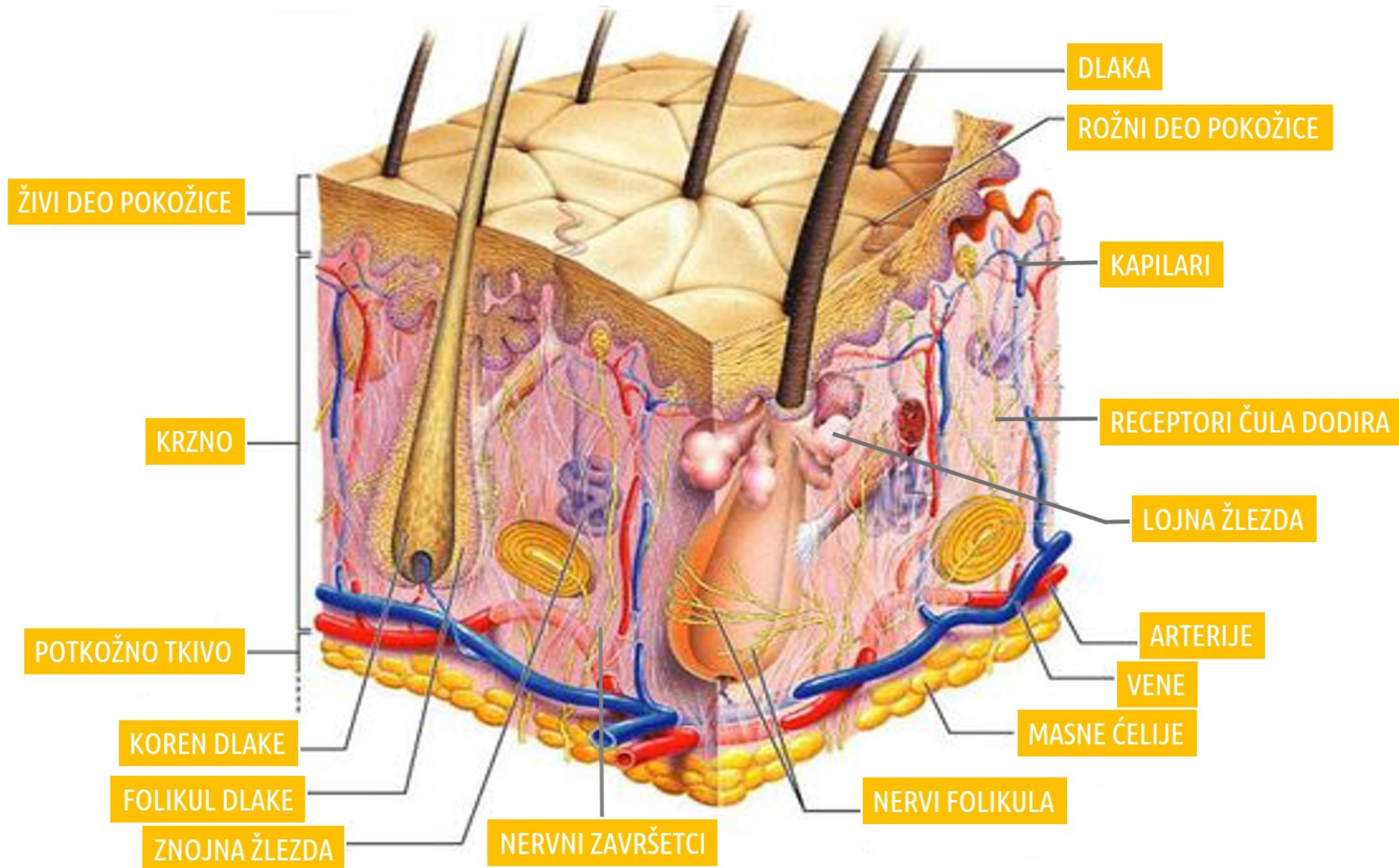
BOLNI SINDROMI

postoperativni bol, artritis, neuropatski bol, bol u leđima

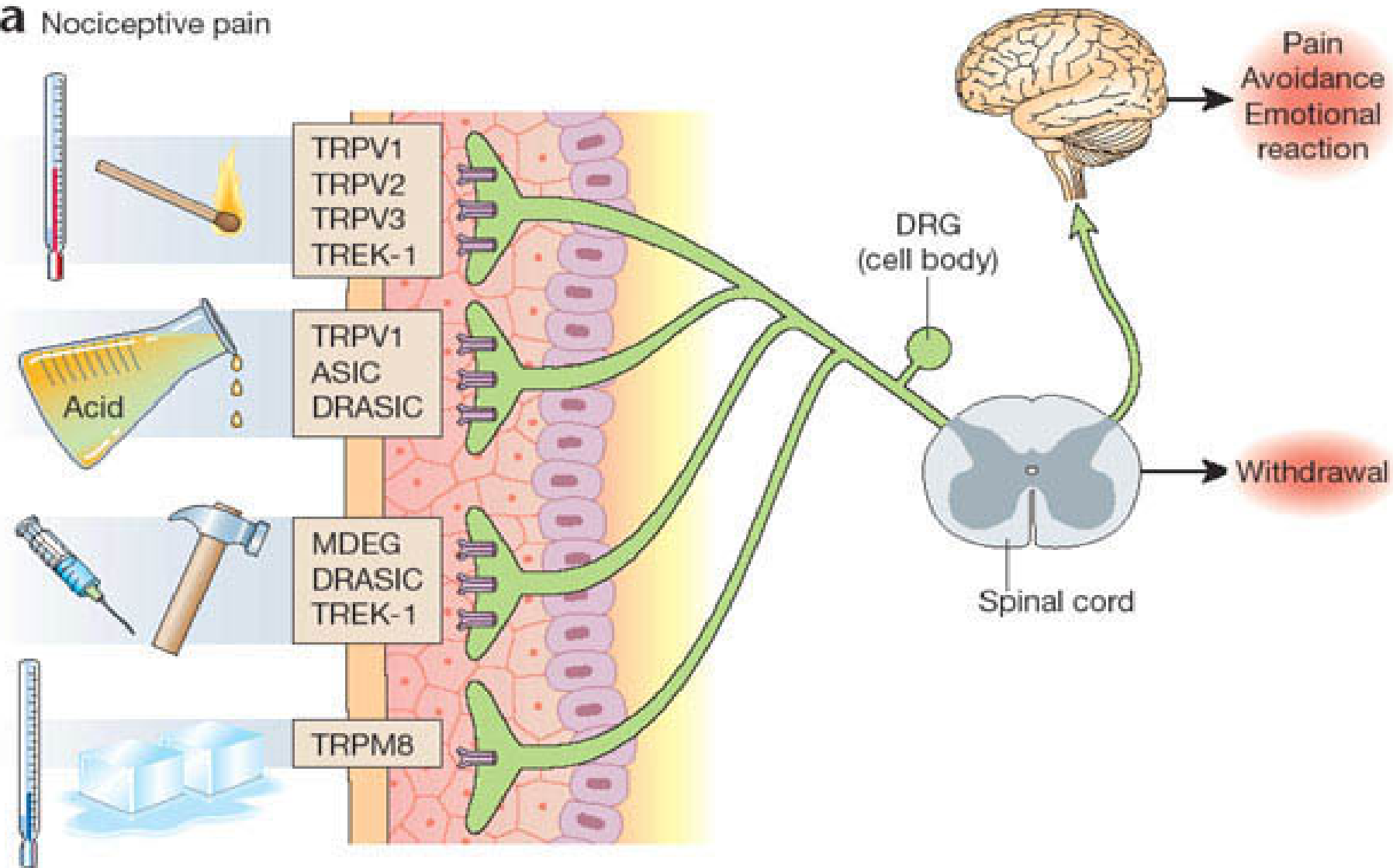
KOŽA – POPREČNI PRESEK

GRAĐA KOŽE

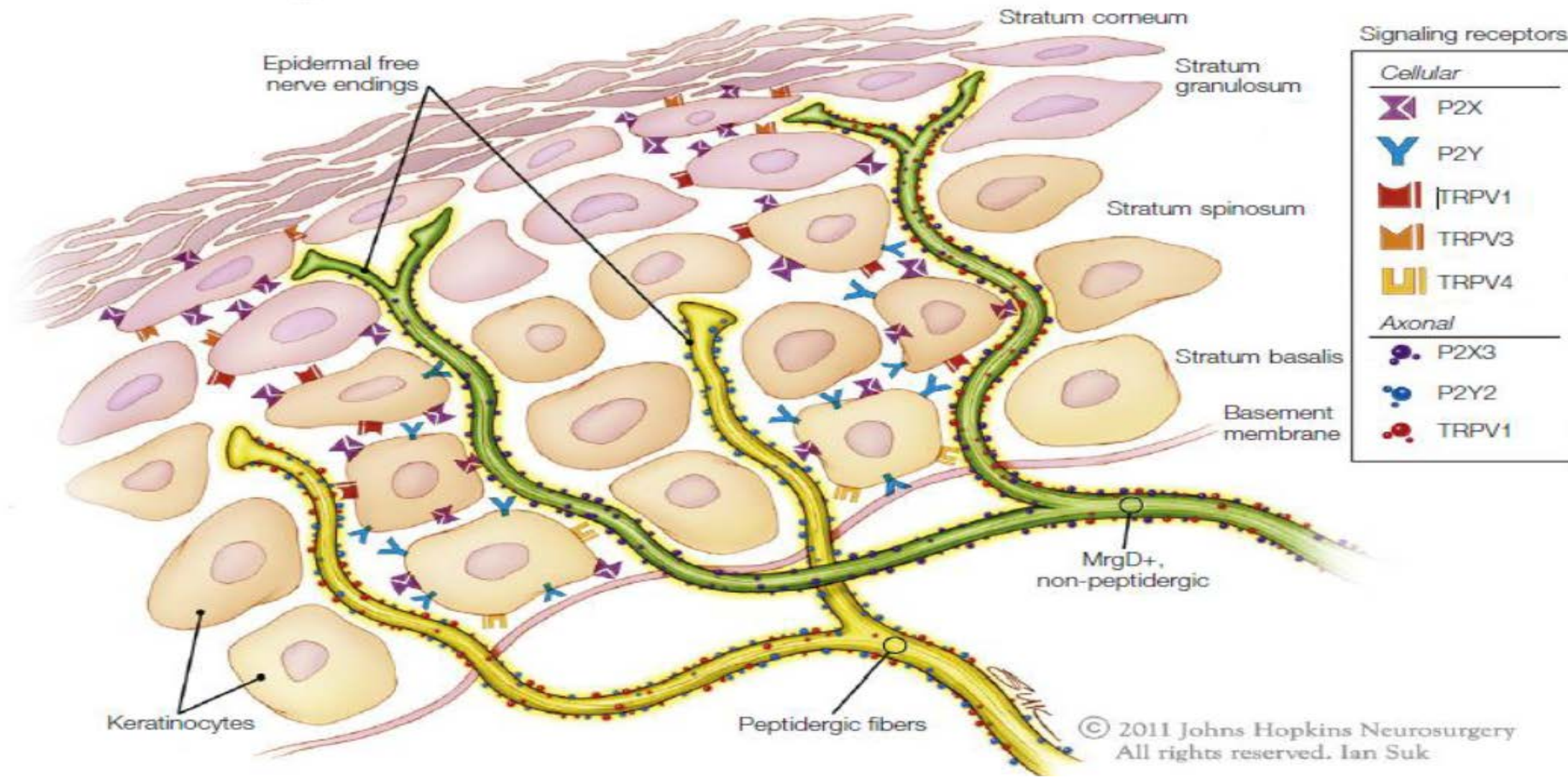

NOCICEPTIVNI BOL

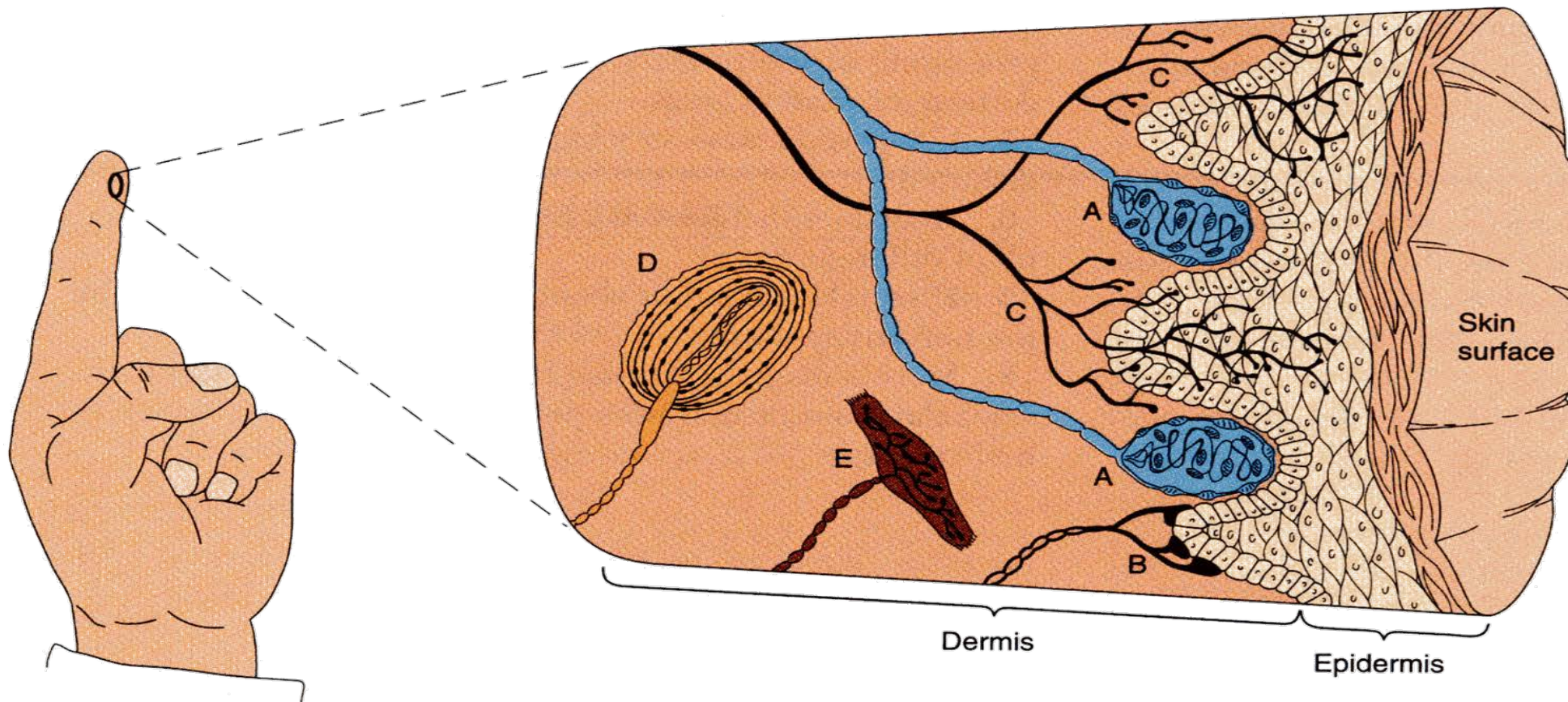
a Nociceptive pain

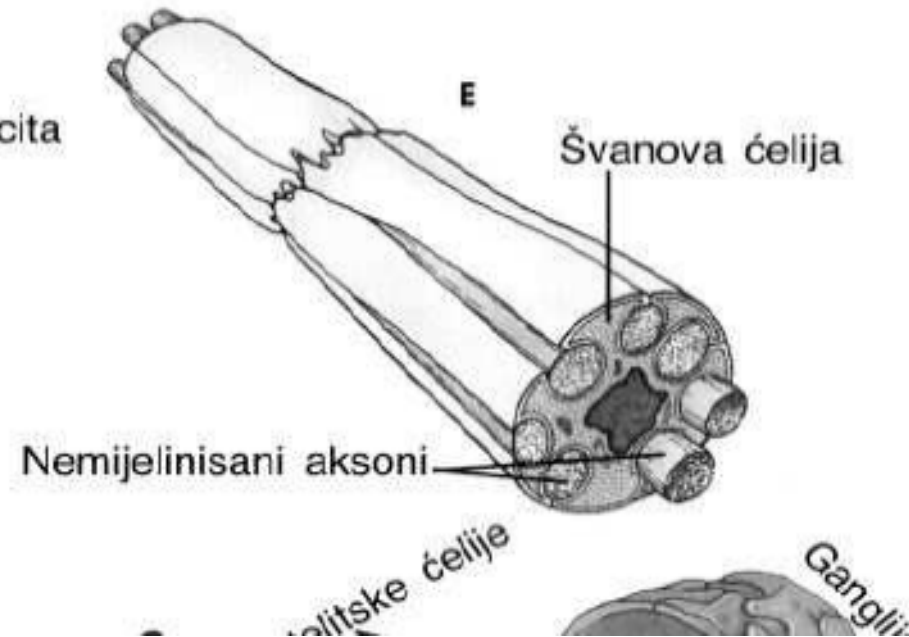
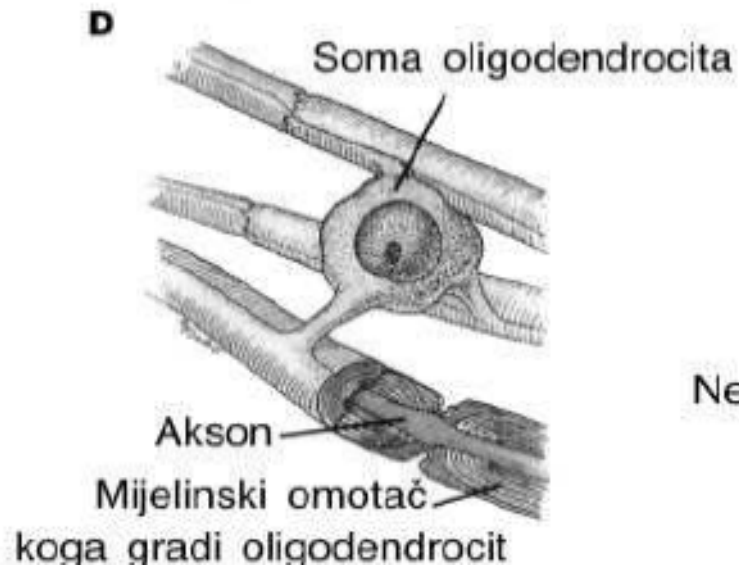
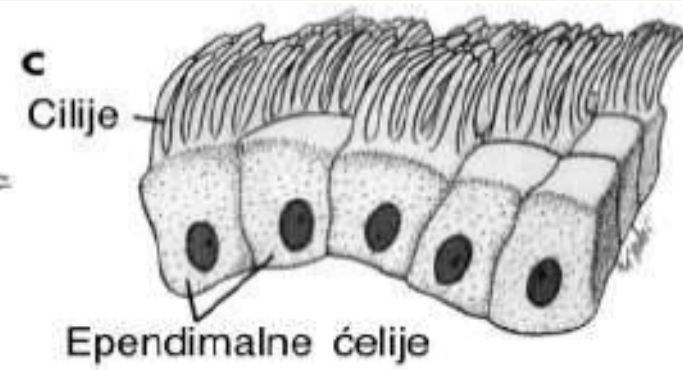
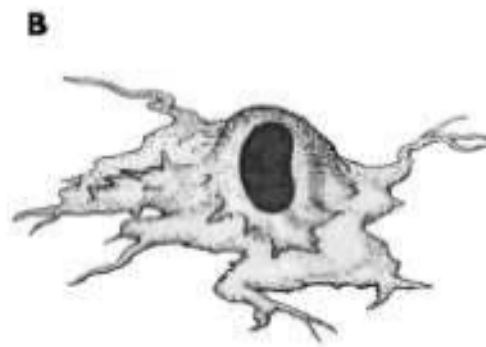
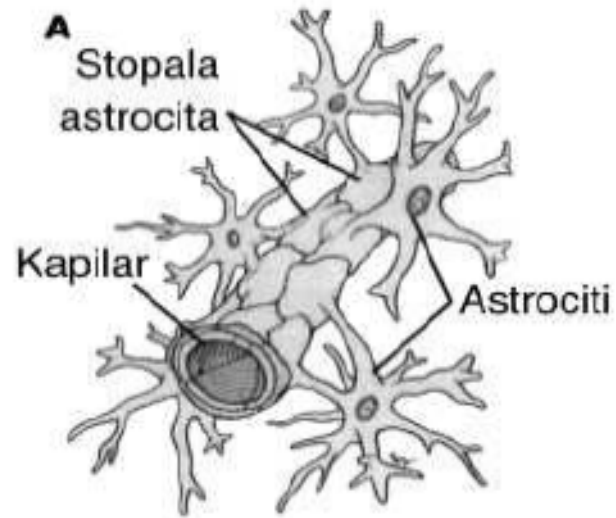
Nociceptors

РЕСЕПТОРИ У КОЖИ

- A – Tactile (Meissner's) corpuscle (light touch)
- B – Tactile (Merkle's) corpuscles (touch)
- C – Free terminal (pain)
- D – Lamellated (Pacinian) corpuscle (deep pressure)
- E – Ruffini corpuscle (warmth)

GLIJA (GLIJALNE ĆELIJE)

Modaliteti somatskog senzibiliteta se ostvaruje preko:

1.

TERMORECEPTORA

(TOPLO, HLADNO)

2.

HEMORECEPTORA

(UKUS, MIRIS, HEMIJSKI SASTAV KRVI)

3.

MEHANORECEPTORA

(DODIR, PRITISAK, VIBRACIJA)

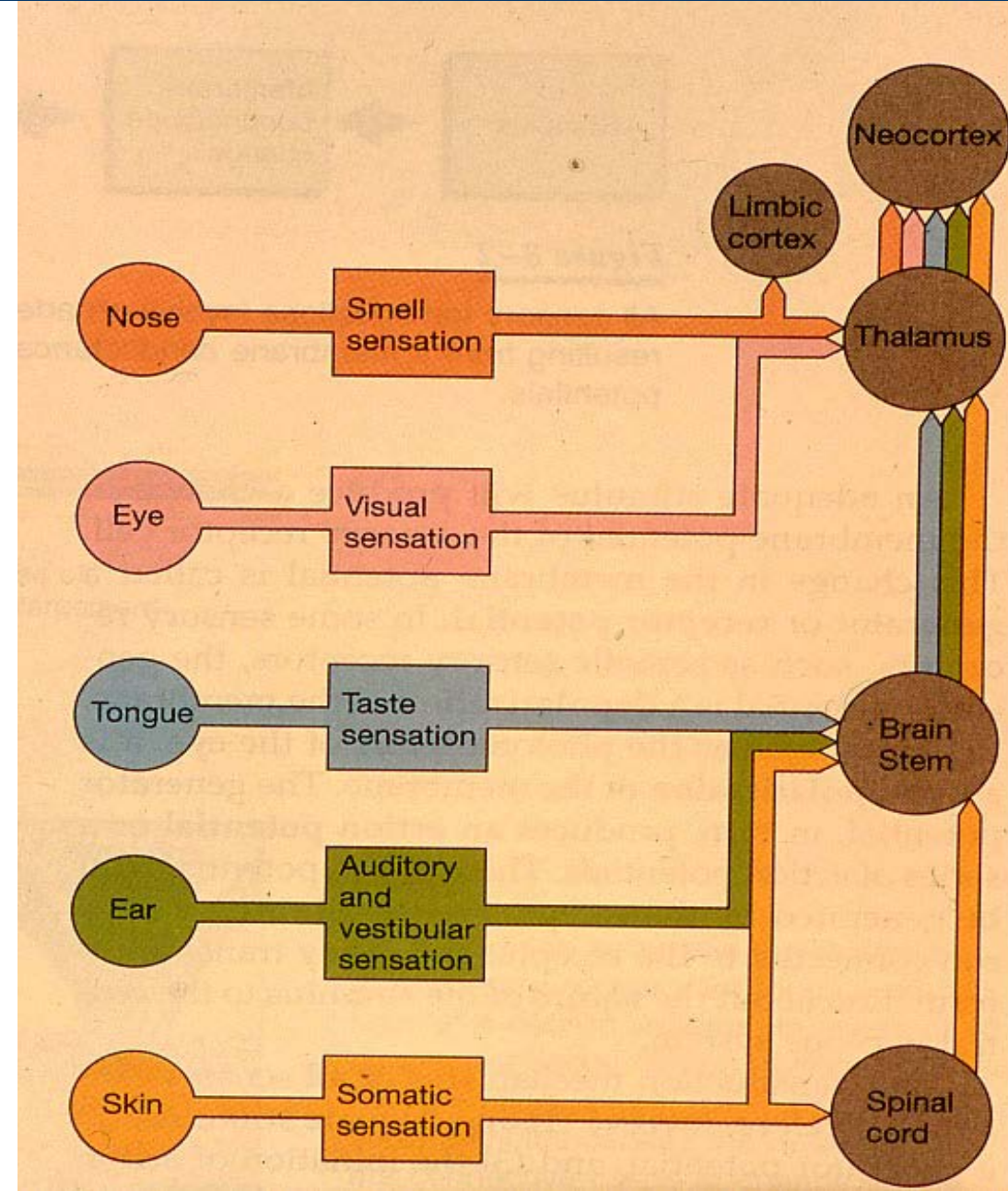
4.

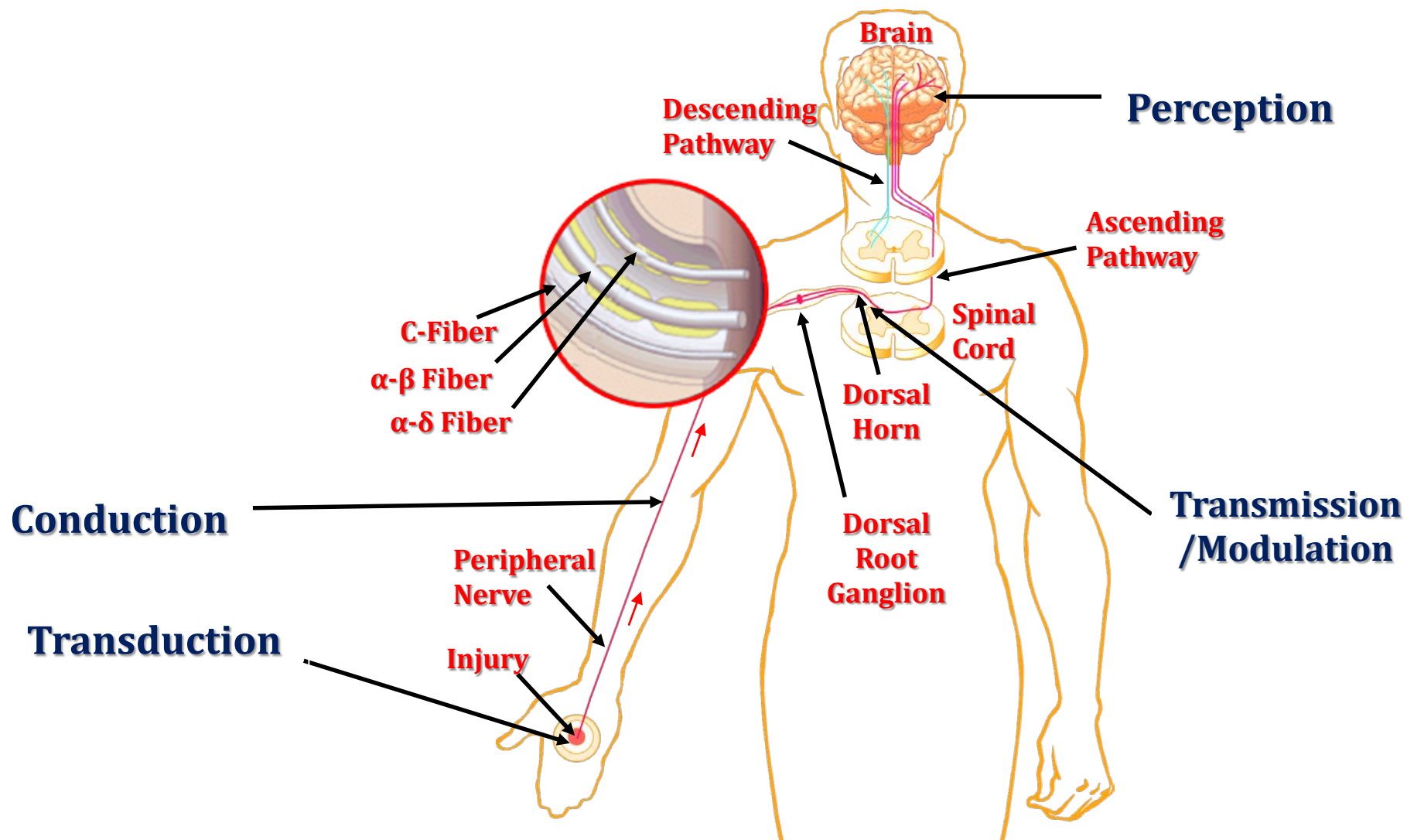
NOCIOCEPTORA

**(BOL - MEŠAVINA MEHANO, TERMO I
HEMORECEPTORA)**

5.

ELEKTROMAGNETSKI (FOTORECEPTORI)

NIVOI PERCEPCIJE BOLA

AKUTNI BOL

HRONIČNI BOL

Oštar, bockajući, akutni bol	Potmuli, dugotrajni, hronični bol
Oseća se 0,1 s posle nadražaja	Oseća se par sekundi posle nadražaja
Izazvan mehaničkim i termičkim stimulusima	Izazvan mehaničkim i termičkim Izazvan stimulusima
Nastaje kada se koža ubode iglom, poseče nožem, opeče...	Vežan je za razaranje tkiva
Oseća se na koži i manje u dubokim tkivima	Oseća se i na koži i u dubokim tkivima

TIPOVI AKUTNOG I HRONIČNOG BOLA

Nociceptivni bol

Bol nastaje kao odgovor na draži sa kože, iz mišića ili kosti (**somatski bol**) ili unutrašnjih organa (**visceralni bol**).

Neuropatski bol

Bol koji razvija zbog oštećanja ili disfunkcije perifernih/centralnog neurona. Bol traje i u odsustvu inicijalne povrede.

Mešoviti bol

Kombinacija nociceptivnog i neuropatskog bola

žareći, stalni bol

"pucajući" bol

provocirani bol

oštar, probadajući bol

tup bol

pulsirajući bol

"Hiperesteziija" - pojačan doživljaj taktilnih draži.

"Paresteziija" - spontana ili izazvana abnormalna taktilna senzacija (mravinjanje, trnjenje, bockanje, svrab).

"Dizesteziija" - spontana ili izazvana neprijatna abnormalna senzacija.

"Hiperalgezija" - pojačan doživljaj stimulusa, koji je inače normalno bolan.

"Hiperpatija" - kombinacija hiperesteziije i hiperalgezije.

"Alodinija" - doživljaj bola na dejstvo stimulusa, koji normalno ne izaziva bol (mehanička alodinija kod dejstva mehaničkih i termička alodinija kod dejstva termičkih draži).

SIMPTOMI NEUROPATSKOG BOLA

Visceralni bol

- ***Pravi visceralni bol***

Bol se prenosi aferentnim nervnim vlaknima, koja se uglavnom nalaze u simpatičkim nervima (tanka vlakna vrste C) – prenosi se hronična, iznurujuća vrsta bola: ishemija, hemijska iritacija, spazam ili prekomerno istežanje šupljeg organa. Lokalizacija je vrlo nejasna (teško se određuje): 1. Mozak ne zna da različiti unutrašnji organi postoje; 2. Bol se prenosi preko aferentnih autonomnih nerava.

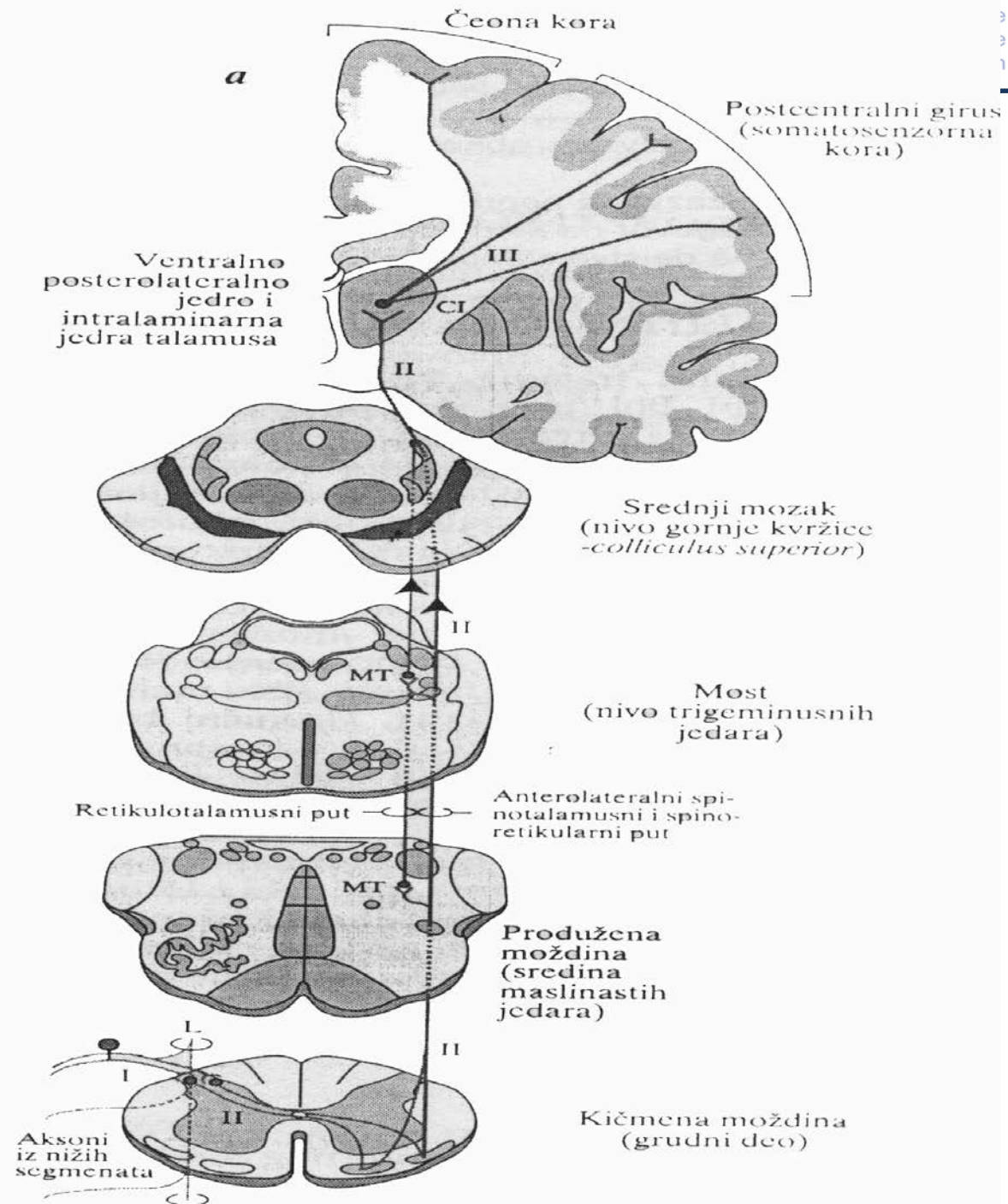
- ***Parijetalni bol izazvan visceralnim oštećenjem***

Parijetalne površine su snabdevene ekstenzivnom bolnom inervacijom iz perifernih spinalnih nerava. Bol je oštar, akutan obično lokalizovan neposredno iznad bolnih oblasti.

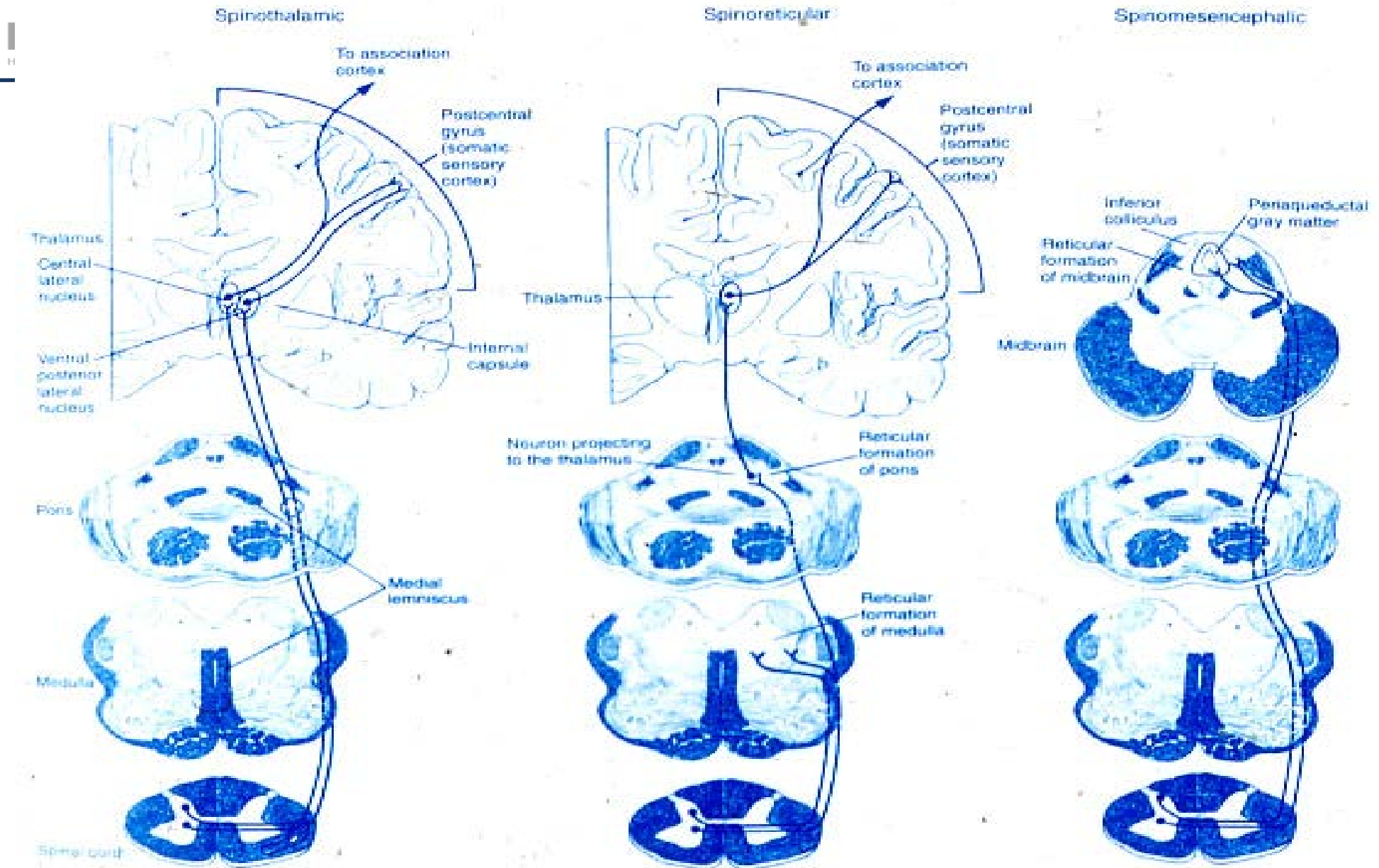
- ***Neosetljivi unutrašnji organi***

Parenhim jetre i pluća, nasuprot kapsuli (omotaču), bronhijama i parijetalnoj pleuri koji su veoma osetljivi na bol.

AFERENTNI SENZITIVNI PUTEVI ZA PRENOS BOLA

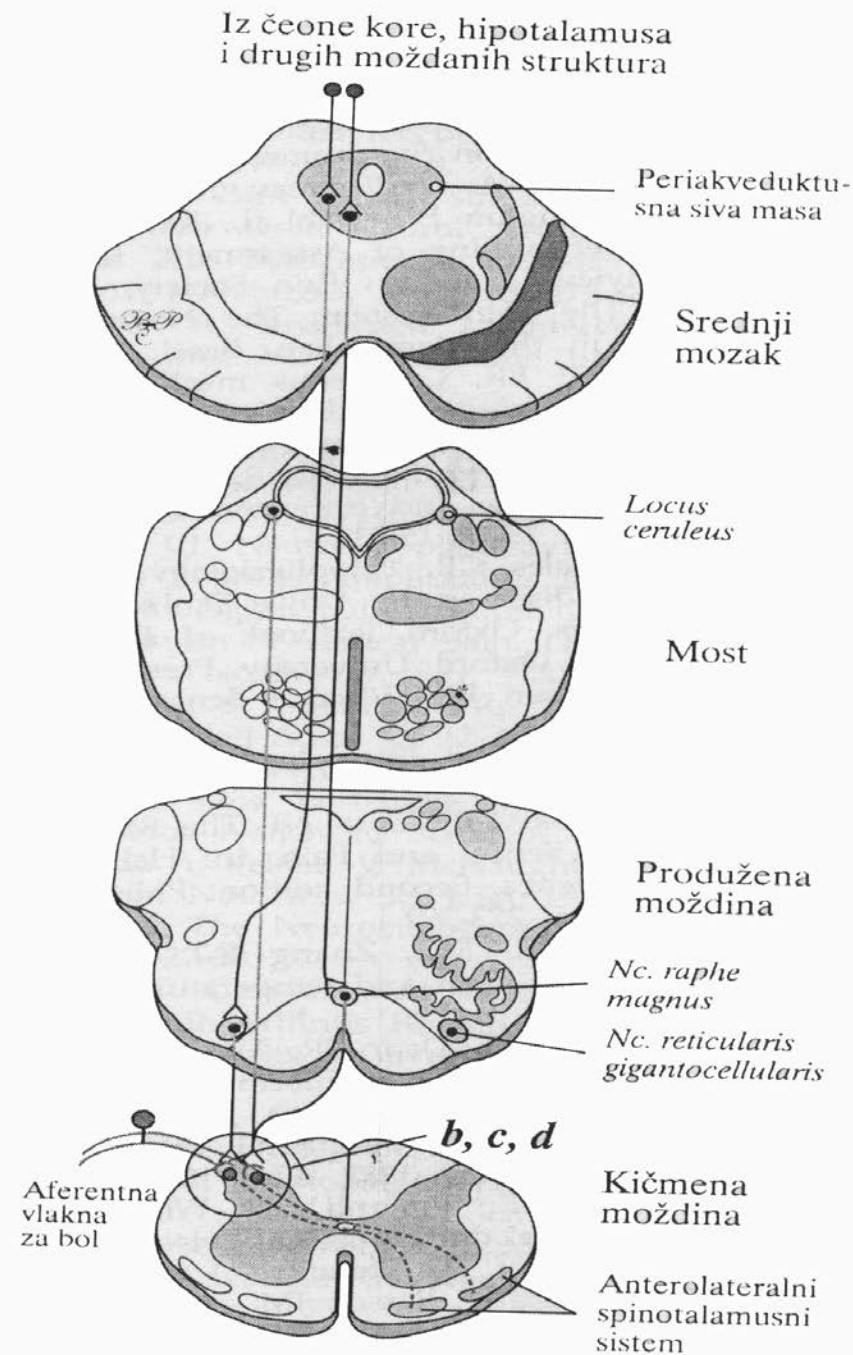
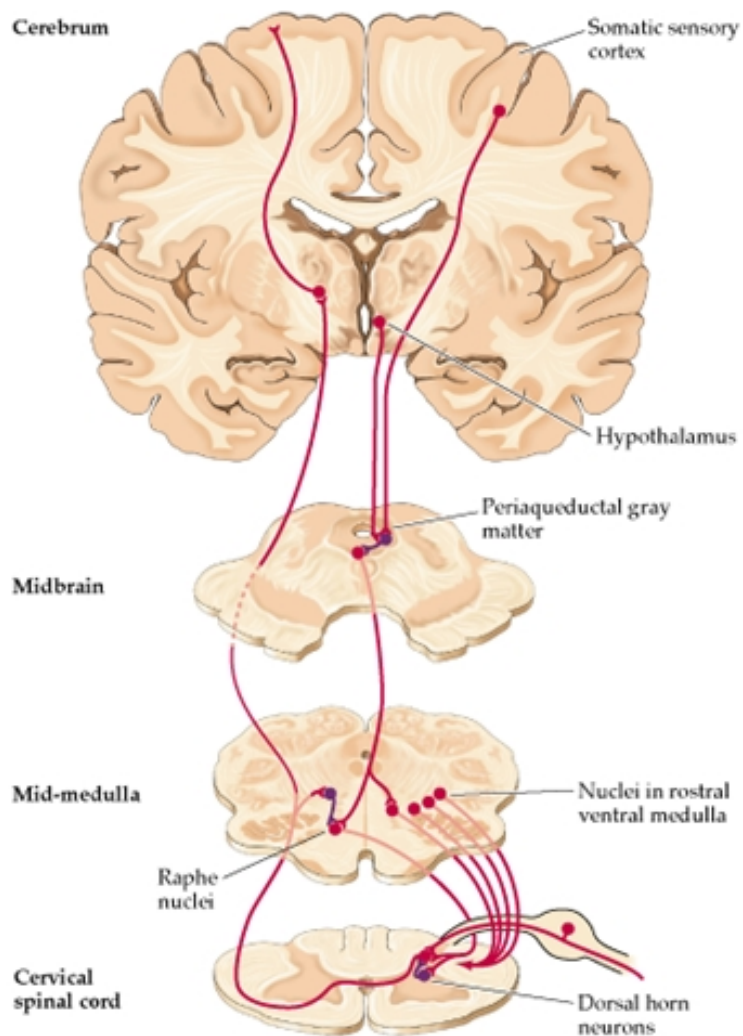
NEOSPINOTALAMUSNI PUT	PALEOSPINOTALAMUSNI PUT
Akutni, oštri, brzi bol	Spori, žareći, spori bol
Mehanički i toplotni stimulusi	Mehanički, toplotni, hemijski stimulusi
Brzina sprovođenja: 6 – 30 m/s	Brzina sprovođenja: 0,5 – 2 m/s
Vlakna tipa: A – δ , mijelinska (2 - 5 μm)	Vlakna tipa: C, nemijelinska (0,2 – 1,5 μm)
Neurotransmitter: Glutamat	Neurotransmitter: Supstanca P
Jaka sposobnost preciznog određivanja bola (Dobra lokalizacija)	Slaba sposobnost preciznog određivanja bola (Slaba lokalizacija)

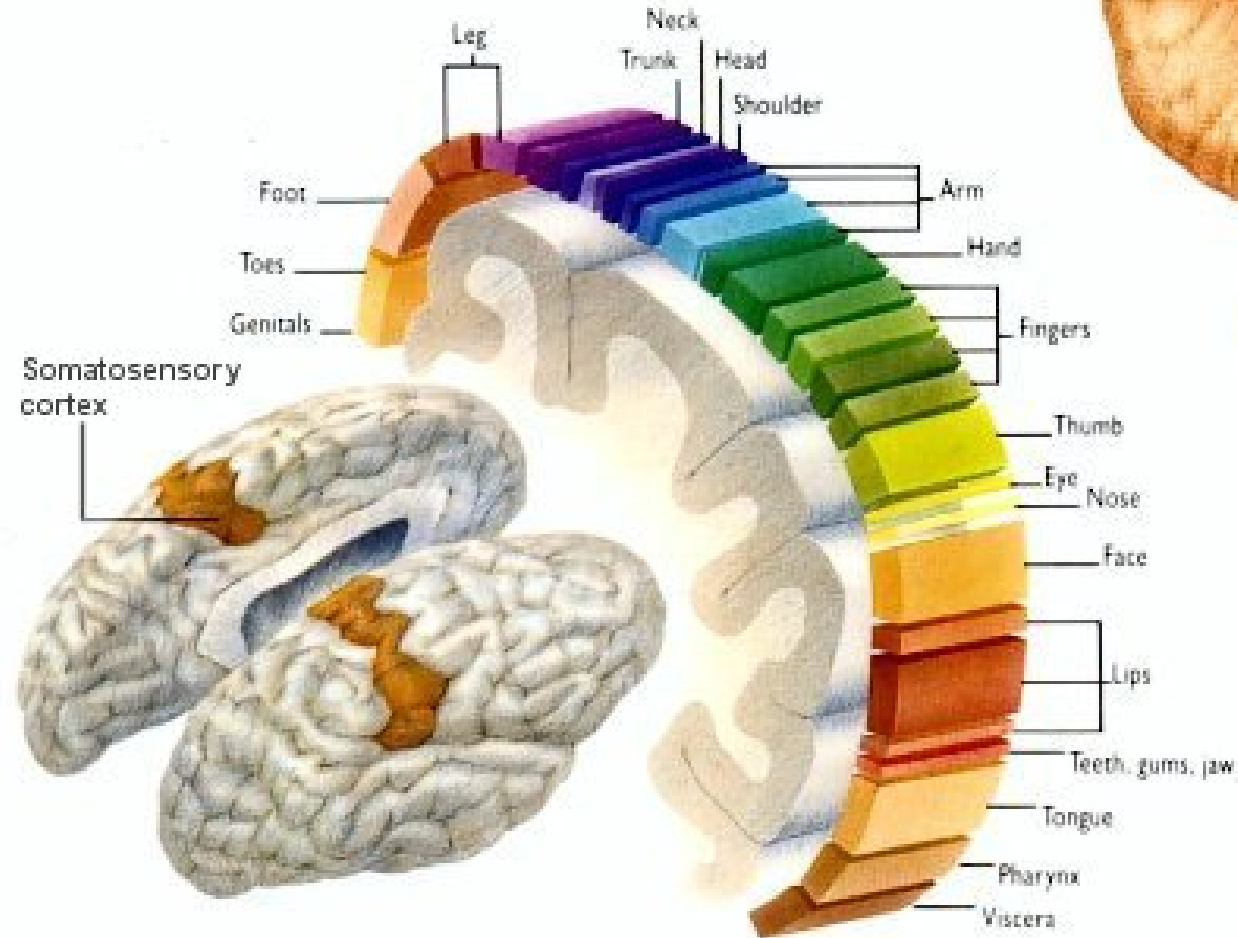

Neospinotalamusni put (brzi bol)
Aδ nervna vlakna – Glutamat kao NT

Paleospinotalamusni put (spori bol)
C nervna vlakna – Substanca P kao NT

EFERENTNI PUTEVI KONTROLE BOLA

Senzorne informacije su "mapirane" u senzornom korteksu sa nogama nakrovu i glavom u podnožju girusa

POSLEDICE BOLA

“Many persons would rather be dead than unloved, abandoned and too often, left in pain.”

Margaret Somerville “Death of Pain: Pain, Suffering and Ethics”. Proceedings of the 7th World Congress on Pain, 1993.

Congress on Pain, 1993

